

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: มุมมองการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การ
แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

TRANSFORMATIVE LEARNING: EDUCATION PERSPECTIVE FOR NURSING
STUDENTS IN CORONAVIRUS DISEASE 2019

เสาวนีย์ ชูจันทร์¹

รณชัย คนบุญ²

Saowanee Choojan Ronnachai Khonboon

¹คณะพยาบาลศาสตร์ บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น บุรีรัมย์ ประเทศไทย 31000

²คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ ประเทศไทย 31000

¹Faculty of Nursing, Western University, Buriram, 31000, Thailand

²Faculty of Nursing, Buriram Rajabhat University, Buriram, 31000, Thailand

Corresponding Author Email: saowanee.newwy@gmail.com

บทคัดย่อ

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในทฤษฎีการเรียนรู้ที่มุ่งให้บุคคลเกิดความตระหนักรู้อย่างลึกซึ้ง ในการเปลี่ยนแปลงความคาดหวังที่คุ้นชินและมีมุมมองที่เกิดการบูรณาการเพื่อเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ทำให้สามารถตัดสินใจเลือกหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานใหม่ที่เกิดขึ้น การนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาปรับใช้ในสถานการณ์การที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีความสำคัญ เนื่องจากการประกาศ มาตรการปิดสถานศึกษาทำให้นักศึกษาไม่สามารถไปเรียนที่มหาวิทยาลัยได้ตามปกติ ดังนั้นการเรียนทางไกลรูปแบบ ต่าง ๆ จึงเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้อาจารย์ได้นำแนวคิดทฤษฎี การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไปใช้ในการสอนแต่ละรายวิชาที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์การที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทความนี้จะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับนักศึกษาพยาบาล

คำสำคัญ: การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, นักศึกษาพยาบาล, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

Abstract

Transformative learning is an educational learning theory which aims to deep concerning in changing of familiarity expectance, build-up an integrating aspect and opening for the new things. One can choose to do something based on being basic. Using of transformative learning in the Coronavirus disease 2019 situation is very important. Because of the closing of universities, the students cannot study in classes. Therefore, any teleconference-learning has important roles in the situation. The purpose of this academic article is to encourage the lecturers to apply the theory in their teaching that has been changed in the Coronavirus disease 2019. This article explores the changing of teaching and learning in Coronavirus disease 2019 situation, the conception of the transformative learning theory and use of transformative learning for nursing students.

Keywords: Transformative Learning, Nursing students, Coronavirus disease

บทนำ

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการเรียนรู้ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของมุมมองการศึกษาภายในของบุคคลด้านความเชื่อไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิบัติ และการบูรณาการ แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลเชิงบวกทั้งในระดับบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ในโลก แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงถือเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ถูกนำมาเป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนาบัณฑิตพยาบาลให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพโดยมีความใฝ่รู้ ขยันอดทน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน รวมถึงการมีอิสระทางความคิด รู้จักค้นหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ (Parnichparinchai, 2016) Jack Merzirow ศาสตราจารย์ด้านการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult education) ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่า เป็นการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบอ้างอิง (Frames of references) เป็นการเรียนรู้ผ่านการเปลี่ยนแปลงมุมมอง (Perspective transformation) สู่การสร้างกรอบอ้างอิงใหม่ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงตนเองของผู้เรียนจากภายใน โดยการปรับทัศนคติ แนวความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น (Cusker, 2013) นักศึกษาพยาบาลจึงต้องเป็นผู้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ

ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง คือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experience) การสะท้อนคิด (Reflection) และเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องหยุดชะงัก ประกอบกับหลักสูตรการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน เน้นเนื้อหาค่อนข้างมาก อาจารย์จึงจำเป็นต้องใช้เวลาเยอะในห้องเรียนและการฝึกปฏิบัติทางคลินิกเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้รับความรู้อย่างครบถ้วน การเรียนการสอนรูปแบบเดิมจึงไม่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถเรียนได้ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา อีกทั้งความท้าทายประการหนึ่งของอาจารย์ในการปรับการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาล คือ การนำนักศึกษาไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ของรายวิชานักศึกษาต้องพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะต่าง ๆ โดยอาจารย์มีบทบาทสำคัญไม่ใช่เพียงบทบาทของการเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้แก่นักศึกษาเท่านั้น แต่อาจารย์ควรมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นและสร้างให้นักศึกษาเห็นความสำคัญและคุณค่าของการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริง การเป็นแบบอย่างของความกระตือรือร้น (Poohongthong, 2017) นอกจากนี้ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา และสังคมในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นจึงส่งผลให้การเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาด

ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ซึ่งอาจารย์พยาบาลสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ เนื้อหาประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง สำหรับนักศึกษาพยาบาล

การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา เพราะเหตุใดอาจารย์ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีในการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา คำตอบสำคัญประการหนึ่ง คือ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา สามารถแพร่จากคนสู่คนผ่านทางละอองน้ำมูก น้ำลายจากจมูกหรือปากซึ่งออกมาเมื่อผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ไอ จามหรือพูด ละอองน้ำลายเหล่านี้ค่อนข้างหนัก จึงทำให้ตกลงสู่พื้นอย่างรวดเร็ว และสามารถรับเชื้อไวรัสโคโรนา ได้จากการหายใจเอาละอองเข้าไปจากผู้ป่วย เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1 เมตร (Alejandro et al., 2020; McKinsey & Company, 2020) ละอองเหล่านี้ยังตกลงสู่วัตถุและพื้นผิวต่างๆ เช่น โต๊ะ ลูกบิดประตู ราวจับ และเมื่อบุคคลอื่นเอามือไปจับพื้นผิวเหล่านั้นแล้วมาจับตา จมูกหรือปาก ก็จะทำให้เชื้อไวรัสโคโรนาเข้าสู่ร่างกาย นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงต้องปิดในช่วงสถานการณ์การแพร่

ระบาด ดังนั้นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา จึงควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นแหล่งที่นักศึกษาสามารถหาความรู้ได้ เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักศึกษาไม่สามารถไปเรียนที่มหาวิทยาลัยได้ตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดสถานศึกษา รัฐบาลได้ออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมผู้ปกครอง และความพร้อมนักศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์นั้นถือเป็นความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ไม่ใช่แค่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาเท่านั้น แต่ควรเป็นการ “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส” ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นมาตรการการเรียนรู้ของนักศึกษาจึงไม่ควรปรับแค่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ต้องปรับใหญ่ทั้งระบบการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกันและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย

นอกจากนี้ นักศึกษาในยุคปัจจุบันยังมีความแตกต่างไปจากนักศึกษาในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้อมูลความรู้ที่มีอยู่มากมายและเพิ่มขึ้นในแต่ละวันจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) และอินเทอร์เน็ต (Internet) (Cussker, 2013) ประกอบกับนักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงคุ้นชินกับการเรียนแบบเดิม และมีความเชื่อว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นเจ้าของความรู้ทั้งหมด วิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษาเป็นหลัก และรวมถึงความเชื่อของนักศึกษาที่ว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ตัดสินใจต่อวิธีการเรียนรู้ เนื้อหาความรู้ไปจนถึงการ

ประเมินผลของการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่นักศึกษายังคงยึดติดอยู่ (Poohongthong, 2017) แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาจึงทำให้การเรียนการสอนต้องเปลี่ยนแปลงไป

จากห้องเรียนในสถานศึกษากลายเป็นห้องเรียนในที่ใดก็ได้ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (Internet) อาจารย์ผู้สอนสามารถสร้างและใช้งานห้องเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Google Classroom, Google Meet, Zoom หรือ Line ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะการเรียนการสอนของแต่ละวิชา ดังนั้นปัญหาของนักศึกษา จึงไม่ใช่การขาดแหล่งความรู้อีกต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การที่จะทำอย่างไรให้นักศึกษาสามารถนำตนเองไปสู่องค์ความรู้ สามารถค้นหาความรู้ด้วยการใช้สติปัญญา เรียนรู้เนื้อหาโดยควบคุมไปกับการคิดวิเคราะห์ จนนำไปสู่การสังเคราะห์ความรู้เพื่อการนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าประสงค์ของการเรียนในแต่ละรายวิชา และเป็นบัณฑิตที่จบออกไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของการเรียนของนักศึกษาในลักษณะดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเป็นหนึ่งในแนวคิดทฤษฎีที่นำเสนอกระบวนการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำไปปฏิบัติได้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Jack Merzirow ได้พัฒนาทฤษฎี

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมีขึ้นในปี ค.ศ. 1975 เป็นแนวคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล Merzirow (2000) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิง (Frames of references) อันประกอบด้วยข้อสันนิษฐานต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต (Assumptions) และความคาดหวัง (Expectations) ที่ฝังอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการกระทำของบุคคลนั้น กระบวนการดังกล่าวคือการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิงรวมกับการสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ ที่เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ (Perspective transformation) (Muenthaisong et al., 2018) โดยการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ เป็นกระบวนการตระหนักรู้เกี่ยวกับเหตุผลหรือข้อสันนิษฐานของบุคคลในการกำหนดแนวทางการรับรู้ เข้าใจ และรู้สึกของแต่ละบุคคล เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นนิสัย หรือการสร้างทางเลือกการกระทำบนความเข้าใจใหม่ (Merzirow, 2012) หรือในอีกความหมายหนึ่งการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ คือ วิธีการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้าง การให้ความหมาย (Meaning structures) หรือที่เรียกว่า กรอบอ้างอิง อันประกอบไปด้วยแบบแผนการให้ความหมาย (Meaning schemes) และปริทรรศน์ การให้ความหมาย (Meaning perspectives) โดยแบบแผนการให้ความหมายจะถูกพัฒนาผ่านประสบการณ์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ถึงเจตคติและพฤติกรรมของบุคคล ส่วนปริทรรศน์การให้ความหมายจะประกอบด้วยหลายๆ แบบแผนการให้ความหมาย ซึ่งช่วยจัดเตรียมเกณฑ์การตัดสินใจและประเมินสิ่งต่างๆ (Muenthaisong et al., 2018) การจัดการกับกระบวนการคิดให้เป็นระบบ

มากยิ่งขึ้น ให้ความคิดนั้นครอบคลุม จำแนก แยกแยะได้ดีขึ้น มีความพร้อมทางอารมณ์ที่จะ เปลี่ยนแปลงได้ และสามารถใคร่ครวญได้ดียิ่งขึ้น ทำให้แต่บุคคลมีความเชื่อและทัศนคติที่เป็นจริง และสามารถชี้นำการกระทำได้อย่างเหมาะสม จะ เห็นได้ว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิด ของ Mezirow (2012) การเกิดการเปลี่ยนแปลง พื้นฐานในตนเองได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการที่ตัว บุคคลได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่ ชัดแย้งจนเกิดเป็นภาวะวิกฤตที่หาทางออกไม่ได้ ทำให้การรับรู้ในแบบที่เคยมีอยู่ไม่อาจใช้ในการ แก้ปัญหาได้อีกต่อไป เมื่อนั้นบุคคลจะเกิดการตั้ง คำถามกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเริ่มคิดใคร่ครวญ ในตนเองและสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง กระบวนการ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงจึงเริ่มต้นขึ้น อัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิงเชิงการให้ ความหมายของตนเองที่รุนแรงและไม่สามารถ กลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีกต่อไป อีกนัยหนึ่งนี่คือการ ก้าวข้ามแบบแผนเดิมในชีวิตประจำวัน ไปสู่การมี ชีวิตในแบบแผนใหม่ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลง ของ Mezirow ไม่ใช่แค่เพียงการพัฒนาทางด้าน ความคิด การพัฒนาด้านจิตสำนึก แต่เน้นพัฒนาที่ กระบวนการในการทำให้เกิดความหมายที่ชัดเจน มากขึ้นและการมีศักยภาพที่จะควบคุมความคิด ความรู้สึก และเจตนาของตนได้ดีขึ้นเป็นสำคัญ

กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Processes)

กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (2000) เห็นว่าการสร้างความหมายเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งหมด การเรียนรู้จึง เกี่ยวข้องกับการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ การ เรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตีความจากประสบการณ์ เดิมของตนแล้วสร้างความหมายใหม่ให้แก่

ประสบการณ์นั้น เพื่อชี้นำการกระทำของแต่ละ บุคคลในอนาคต การกระทำในที่นี้หมายถึงการ ตัดสินใจใหม่ การให้คำอธิบายใหม่ การเปลี่ยนวิธี แก้ปัญหาใหม่ หรือแม้กระทั่งการเปลี่ยนพฤติกรรม ใหม่ เช่น ทารกแรกเกิดเรียนรู้จากการตีความจาก ประสบการณ์การร้องไห้กับการได้ดื่มนม ต่อมาเมื่อ ทารกหิวนมก็จะร้องไห้ การเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะ ก็เป็นกระบวนการตีความประสบการณ์ในการใช้ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างสัมพันธ์กัน เช่น การ ถีบจักรยาน เป็นการตีความการใช้ความคิด สายตา มือ และเท้า อย่างสัมพันธ์กัน ในการควบคุม รถจักรยานให้เคลื่อนไปและไม่ล้ม การเรียนรู้ เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ก็เกิดจากการ ตีความปฏิกริยาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล อื่น (Muenthaisong et al., 2018) การเรียนรู้เพื่อ การเปลี่ยนแปลง จึงหมายถึงการสร้างความหมาย ใหม่แก่ประสบการณ์เดิม เป็นการเรียนรู้เพื่อ เปลี่ยนกรอบอ้างอิง (Frame of reference) หรือ การเปลี่ยนทัศนะ (Perspective change) ที่ บุคคลมีต่อประสบการณ์เดิมของตน แล้วใช้กรอบ อ้างอิงใหม่หรือทัศนะใหม่นั้นมาชี้นำการกระทำ แบบใหม่ๆ (Mezirow, 2003) กรอบอ้างอิงมี 2 มิติ ได้แก่ วิธีคิดตามความเคยชินและมุมมอง วิธีคิด ตามความเคยชินประกอบด้วยสมมุติฐานหรือ ข้อสรุปล่วงหน้าที่บุคคลมีอยู่ในใจ แล้วใช้ สมมุติฐานหรือข้อสรุปที่มีอยู่ในใจล่วงหน้านี้เป็น แวนตาหรือตัวกรอง ความหมายของประสบการณ์ ต่างๆ ของตน ส่วนมุมมองนั้นเกิดจากแบบแผน ของ ความหมาย (Meaning schemes) ซึ่ง ประกอบด้วยชุดความเชื่อ ความรู้สึก ทัศนคติ และการให้คุณค่า Mezirow เห็นว่ามุมมองของแต่ละ บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงง่ายกว่าวิธีคิดตาม ความเคยชิน เพราะเรามักได้รับเสียงสะท้อนกลับ

จากบุคคลอื่นต่อมุมมองของเรามากกว่าวิธีคิดตามความเคยชิน เรามักไม่ค่อยได้ตระหนักถึงความเคยชินในการคิดของตนเอง การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองหรือวิธีการคิดตามความเคยชิน เช่น การเปลี่ยนมุมมองต่อผู้ป่วยโรคเอดส์ การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อกลุ่มชายรักชาย การเปลี่ยนความเชื่อที่ว่าชนชาติตนประเสริฐเลิศเลอกว่าอีกชนชาติหนึ่ง นอกจากนี้ Mezirow ยังเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดตามความเคยชินของแต่ละบุคคลต่างกัน บางคนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างทันทีทันใด หรืออาจเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนมุมมองต่อเรื่องต่างๆ เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิดตามความเคยชินอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Mezirow, 2000)

นอกจากนี้ Mezirow (2003) ได้นำเสนอกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็น 10 ขั้นตอนเพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ดังนี้

1) การเผชิญกับภาวะวิกฤติการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิม (Disorienting Dilemma) กล่าวคือ บุคคลได้ประสบกับภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในชีวิต เช่น ความกังวลใจอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสูญเสียคนในครอบครัว เป็นต้น รวมทั้งการที่บุคคลเผชิญกับประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมหรือไม่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง ดังนั้นความไม่สอดคล้องกันระหว่างกรอบอ้างอิงของบุคคลและเหตุการณ์ที่บุคคลเผชิญนี้จึงทำให้บุคคลเกิดความสับสนในความเชื่อจนอาจจะกระทบไปถึงการดำเนินชีวิตของตนเองด้วย

2) การตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง (Self-Examination with Feelings of Fear, Anger, Guilt, or Shame) จากการประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความสับสน ขึ้นต่อมาบุคคลจึงได้ตรวจสอบหรือพิจารณาความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเองจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ความรู้สึกกลัว โกรธ ความไม่สบาย ความรู้สึกผิด และความอับอาย เป็นต้น Mezirow นำเสนอว่า ความเชื่อมุมมองของแต่ละบุคคลจะสามารถสร้างความรู้สึกต่าง ๆ ได้

3) การประเมินสมมติฐานเดิม ๆ อย่างจริงจัง (Critical Assessment of Assumptions) หมายถึง การวิเคราะห์และตรวจสอบความเชื่อหรือสันนิษฐานของบุคคลเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล และอย่างเปิดใจยอมรับผ่านการตั้งคำถาม และการประเมินสมมติฐานเดิม ๆ อย่างจริงจัง เช่น ความเชื่อของบุคคลคืออะไร บุคคลคิดอย่างไรต่อความเชื่อนั้น ความเชื่อนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งใด บุคคลทราบได้อย่างไรว่าแหล่งของความเชื่อนั้นน่าเชื่อถือ ความเชื่อนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ หรือสามารถปรับได้หรือไม่ ความเชื่อนั้นสำคัญกับบุคคลนั้นมากน้อยเพียงใด ทำไมบุคคลจึงควรเชื่อในข้อสรุปนั้น เป็นต้น

4) การยอมรับความไม่พอใจในสมมติฐานเดิมของตนและการแลกเปลี่ยนกระบวนการเปลี่ยนแปลงกับบุคคลอื่น (Recognition of One's Discontent and the Process of Transformation are Shared) เมื่อบุคคลเข้าใจและเกิดการยอมรับต่อความทุกข์ ความไม่พอใจ ความไม่สบายใจของตน การแลกเปลี่ยนกระบวนการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นต่อบุคคล เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อน เป็นต้น การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลนี้ช่วยทำให้บุคคลเกิดเรียนรู้ความ

เชื่อหรือกรอบอ้างอิงของบุคคลอื่น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและเกิดการยอมรับร่วมกันอีกด้วย

5) การค้นหาทางเลือกใหม่ในด้านบทบาทความสัมพันธ์ และการปฏิบัติใหม่ (Exploration of Options for New Roles, Relationships, and Actions) ในขั้นนี้ บุคคลได้ปรับเปลี่ยนความเชื่อ ข้อสันนิษฐาน หรือกรอบอ้างอิงของตนเองใหม่ และเริ่มสำรวจว่าจะนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไร เช่น บทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่ เป็นต้น

6) การวางแผนแนวทางปฏิบัติ (Planning a Course of Action) บุคคลจะวางแผนแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่บทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่

7) การพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อการปฏิบัติตามแผน (Acquire Knowledge and Skills for Implementing One's Plan) จากบทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่นั้น บุคคลอาจต้องพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องเพื่อการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

8) การทดลองทำตามบทบาทใหม่ (Provisional Trying of New Roles) การทดลองทำตามบทบาทใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และการปฏิบัติใหม่ ช่วยให้บุคคลได้สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การปรับบทบาทใหม่นั้นอีกครั้ง

9) การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทใหม่และความสัมพันธ์ใหม่ (Building Competence/Confidence in New Roles and Relationships) การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทใหม่ และความสัมพันธ์ใหม่แก่บุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยให้บุคคลปฏิบัติ

บทบาทใหม่ด้วยความมั่นใจที่มากขึ้น และมีความสามารถในการปฏิบัติที่สูงขึ้นอีกด้วย

10) การบูรณาการเข้ากับชีวิตตนบนพื้นฐานของเงื่อนไขที่กำหนดโดยมุมมองใหม่ของตน (A Reintegration into One's Life on the Basis of Conditions Dictated by One's New Perspective) เป็นการบูรณาการมุมมองใหม่ของบุคคลที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไปสู่การดำเนินชีวิตจริง

จากกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทั้ง 10 ขั้นตอนข้างต้นนั้น มีนักวิจัย นักวิชาการ และอาจารย์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่สนใจศึกษาศาสตร์การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ (Activities) เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับนักศึกษาพยาบาล

การนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Jack Merzirow ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลนั้น จากบทความวิชาการและงานวิจัย พบว่าประเทศไทยจะมีการประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพมากที่สุด แต่ผู้เรียนยังต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญอีกหลายด้าน โดยอาจารย์ผู้สอนต้องนำแนวคิดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไปใช้พัฒนาทักษะของนักศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนและการทำงานของนักศึกษาในอนาคต เนื่องจากพยาบาล เป็นวิชาชีพที่ต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งสหสาขาวิชาชีพ ผู้ป่วย และญาติที่มาใช้บริการ (Pakdeto &

Arpaichiraratana, 2016) นอกจากนี้ในปัจจุบันต้องเผชิญกับโรคอุบัติใหม่ที่มีความซับซ้อน รุนแรงมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมทางสุขภาพของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไป พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการสุขภาพ ทั้งมิติในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของชุมชน การให้บริการที่มีเป้าหมายหลักให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพได้ นักศึกษาพยาบาลจึงต้องเป็นผู้มีทักษะที่สำคัญ โดยมีความใฝ่รู้ สู้งาน ประสานสัมพันธ์ มุ่งมั่น ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน รวมถึงการมีอิสระทางความคิดที่จะค้นหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ (Parnichparinchai, 2016) ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ อาจารย์ ผู้สอนต้องนำแนวคิดกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ เพื่อให้ นักศึกษาได้ตระหนักรู้และเข้าใจตนเองมากขึ้น สามารถสร้างการเรียนรู้ กรอบอ้างอิงใหม่ที่ถูกต้อง และสร้างสรรค์ ให้กับพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม ทันท่วงทีสถานการณ์ของโรคอุบัติใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ จากการศึกษา รูปแบบ การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในสาขาพยาบาล พบว่า อาจารย์ ผู้สอนจะต้องมีการออกแบบการจัดการจัดการ เรียนรู้ อย่าง รอบคอบ รัดกุม ต้องรู้จักและทำความเข้าใจกับความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละราย มีการสอดแทรกตัวอย่างหรือกรณีศึกษาเพื่อให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจในการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ และทำให้นักศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ใหม่ สามารถ

เชื่อมโยงประสบการณ์และนำความรู้ที่ไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลจบไปเป็นบัณฑิตพยาบาล ที่สามารถออกไปทำงานได้อย่างมีศักยภาพ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลที่จะต้องปรับกระบวนการเรียน การสอน ให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากภายในตน โดยเริ่มจากการรู้จัก และเข้าใจตนเอง คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อสร้างกรอบความคิดใหม่ ๆ ที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการดูแลสุขภาพ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อนักศึกษามีความรู้ที่ถูกต้อง และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองในการให้การพยาบาล ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติงานพยาบาลได้อย่างมั่นใจ มี ศักยภาพ ทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ และตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยและญาติได้อย่างมีคุณภาพ

สรุป

เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ต้องปิด นักศึกษาไม่สามารถไปเรียนที่มหาวิทยาลัยได้ตามปกติ เกิดผลกระทบต่อ การเรียนการสอนของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียน การสอนของตนเพื่อให้นักศึกษารรลู่ทันยุคประสงค์ของรายวิชา การจัดการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สนับสนุนให้นักศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่เรียนได้ การสร้างห้องเรียนให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในนักศึกษาพยาบาลถือเป็นสิ่งสำคัญ

เพราะจะทำให้ นักศึกษามีการพัฒนามุมมองใหม่ จากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติจนสามารถคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณและพูดคุยอย่างมีเหตุผล สามารถสร้างความรู้ใหม่ตามมุมมองของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้สำเร็จเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ นักศึกษาสามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและเป็นผู้นำทางด้านสุขภาพได้ ดังนั้น อาจารย์พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในตัวนักศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคืออาจารย์ต้องเป็นผู้มีความรู้ความ เข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เข้าใจ วิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ลักษณะเนื้อหาวิชาเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการ พัฒนาปรับปรุงกรอบมุมมอง รวมถึงการจัด สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีความเข้าใจ นักศึกษาซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้

เอกสารอ้างอิง

- Alejandro, B. M., Jeremiah, C., Alexander, E., Ari, O., Vivek, P., Laurens, S., & Elizabeth, S. (2020). *Private equity and the new reality of coronavirus*. Retrieved March 18, 2020, from <https://www.mckinsey.com/industries/private-equity-and-principal-investors/our-insights/private-equity-and-the-new-reality-of-coronavirus>
- Cusker, M. P. (2013). Harnessing the Potential of Constructive Developmental Pedagogy to Achieve Transformative Learning in Social Work Education. *Journal of transformative Education, 11*(1), 3-25.
- McKinsey & Company. (2020). *COVID-19 Briefing material: Global health and crisis response*. Retrieved June 1, 2020, from <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Risk/Our%20Insights/COVID%2019%20Implications%20for%20business/COVID%2019%20May%2027/COVID-19-Facts-and-Insights-June-1-vF.pdf>
- Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative Education, 1*(1), 58-63.
- Mezirow, J. (2012). Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. In E. Taylor, and P. Cranton (eds), *The Handbook of Transformative Learning: Theory, Research and Practise*. (pp. 73-96). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Muenthaisong, S., Amornrojanavaravutti, W., Songsri, C., Piasai, K., Charoennukul, A., Howham, C., H.,... Muenthaisong, K. (2018). Transformative learning for nursing students. *College of Asian Scholars Journal, 8*, 150-163.
- Pakdeto, R., & Arpaichiraratana, C. (2016). An application of transformative learning in arranging learning experience regarding ethical decision making for nursing students. *Thai Red Cross Nursing Journal, 9*(1), 1-10.
- Parnichparinchai, T. (2016). Transformative learning : A learning management in pre-service teacher training. *The Golden Teak: Humanity and Social Science, 22*(2), 1-11.
- Poohongthong, C. (2017). Transformative Learning: Challenges for instructors in Higher Education1. *Journal of Behavioral Science, 24*(1), 163-182.